

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ  
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ  
УКРАЇНОЗНАВСТВА

# УКРАЇНОЗНАВСТВО

## 10 РОКІВ ЖУРНАЛУ

Номер 1 (38)  
2011

За редакцією Петра Кононенка

КИЇВ – 2011

# У К Р А І Н О З Н А В С Т В О

Номер 1(38)  
2011

Журнал засновано  
в лютому 2001 року

Редакційна колегія

КОНОНЕНКО П.П. – голова колегії  
доктор філологічних наук, професор, академік

Науковий  
громадсько-політичний  
культурно-мистецький  
релігійно-філософський  
педагогічний журнал

Scholarly  
Political and Public  
Cultural and Art  
Religious and  
Philosophical  
Pedagogical Journal

Засновник – Науково-  
дослідний інститут  
українознавства

The founder is the Science  
and Research Institute  
of Ukrainoznavstvo

Видає Національний  
науково-дослідний  
інститут українознавства  
(раз на три місяці)

Published once *in three  
months* by the National  
Science and Research  
Institute of Ukrainoznavstvo

Головний редактор  
Петро КОНОНЕНКО,  
директор Інституту,  
професор, академік,  
лауреат Міжнародної  
премії ім. Й.Г.Гердера

Petro KONONENKO  
editor in chief,  
director of the Institute,  
professor, academician,  
the International  
Y.G.Herder prize winner

Перший заступник  
головного редактора  
Тарас КОНОНЕНКО,  
заступник директора  
Інституту з наукової  
роботи, доцент, кандидат  
філософських наук

Taras KONONENKO  
first deputy of the  
editor in chief, deputy  
director of the Institute  
on scientific work,  
candydat nauk, docent

Заступник головного редактора Тетяна РЕНКЕ

## Видавнича рада

Бугров В.А., Ворончук І.О., Лукашенко В.В.,  
Наливайко С.І., Коротя-Ковальська В.П.,  
Лебединська Т.М., Ренке Т. Л., Сніжко В.В.,  
Токар Л.К., Фігурний Ю.С., Чолану Л.В.,  
Шкрібляк П.В., Ярошинський О.Б.

Журнал друкується на підставі свідоцтва серії КВ  
№ 4863 від 13.02.2001 р. про державну реєстрацію  
друкованого засобу масової інформації, виданого  
Державним комітетом інформаційної політики,  
телебачення та радіомовлення України

Рекомендовано **вченою радою** Національного  
науково-дослідного інституту українознавства  
Міністерства освіти і науки України (протокол № 2  
від 28.02.2011 р.)

Національний науково-дослідний  
інститут українознавства  
м.Київ, вул. Ісаакяна, 18  
тел.: 238-05-43  
www.rius.kiev.ua  
e-mail: journal@rius.kiev.ua

Електронне наукове фахове видання «Українознавство»  
відповідно до рішення вченої ради (протокол № 3  
від 31.10.05) щодо поширення журналу в мережі Інтернет  
розповсюджується за адресою:

<http://www.ualogos.kiev.ua>

© Національний науково-дослідний інститут українознавства  
Міністерства освіти і науки України, 2011

**Багров М.В.**, доктор географічних наук, академік,  
член-кореспондент НАН України  
**Баран В.Д.**, доктор історичних наук, професор,  
член-кореспондент НАН України  
**Баранівський В.Ф.**, доктор філософських наук,  
професор  
**Баканідзе О.А.**, доктор філологічних наук, професор,  
академік  
**Борисенко В.К.**, доктор історичних наук, професор  
**Грицик Л.В.**, доктор філологічних наук, професор  
**Гомотюк О.Є.**, доктор історичних наук  
**Денисенко А.В.**, кандидат історичних наук  
**Дробноход М.І.**, доктор геолого-мінералогічних  
наук, професор  
**Єрмоленко С.Я.**, доктор філологічних наук, про-  
фесор  
**Жебровський Б.М.**, кандидат педагогічних наук  
**Калакура Я.С.**, доктор історичних наук, професор  
**Качкан В.А.**, доктор філологічних наук, професор  
**Козлов А.В.**, доктор філологічних наук, професор  
**Конюх Т.П.**, кандидат філософських наук  
**Коцур В.П.**, доктор педагогічних наук  
**Крисаченко В.С.**, доктор філософських наук,  
професор  
**Мацюк Г. П.**, доктор філологічних наук, професор  
**Мокренко А.Ю.**, професор Національної музичної  
академії України ім. П.І. Чайковського  
**Надольний І.Ф.**, доктор філософських наук, про-  
фесор  
**Недюха М.П.**, доктор філософських наук, професор  
**Пономаренко А.Ю.**, кандидат філологічних наук  
**Сазоненко Г. С.**, кандидат педагогічних наук  
**Свіщенко В.О.**, доктор біологічних наук  
**Степаненко М.І.**, доктор філологічних наук,  
професор  
**Степико М.Т.**, доктор філософських наук, професор  
**Стріха М.В.**, доктор фізико-математичних наук  
**Толстоухов А.В.**, доктор філософських наук  
**Федоренко Є.В.**, доктор філології, професор,  
академік  
**Філіпчук Г.Г.**, доктор педагогічних наук, професор,  
академік АПН України  
**Чередниченко О.І.**, доктор філологічних наук,  
професор  
**Шевченко В.П.**, доктор фізико-математичних наук,  
академік НАН України  
**Ятченко В.Ф.**, доктор філософських наук

*Редакція залишає за собою право на мовности-  
лістичне редагування рукописів і передруків від-  
повідно до норм чинного Правопису, яке не змінює  
позиції автора. Наукові статті в галузі історичних  
наук зараховуються як фахові згідно з постановою  
Президії ВАК від 06.10.2010 року № 1-05/6, нау-  
кові статті в галузі філософських наук зараховуються  
як фахові згідно з постановою Президії ВАК від  
08.07.2009 року № 1-05/3, наукові статті в галузі  
філологічних наук (мовознавство) зараховуються  
як фахові згідно з постановою Президії ВАК від  
01.07.2010 року № 1-05/5*

**Автор несе відповідальність за фактичний  
виклад матеріалу**

## ЗМІСТ

---

### КОЛОНКА РЕДАКТОРА

---

**Кононенко П., Кононенко Т.** «Не ридать, а здобувати!» «Обніміться ж, брати мої!».....8  
Привітання до 10-річчя журналу «Українознавство».....28

---

### Розділ I ЛЮДИНА І ЇЇ СПРАВА

---

**Шкурла М.** Де народжується істина?.....48  
**Фігурний Ю.** Внесок Леоніда Залізняка в розвиток української етнології в кінці ХХ – на початку ХХІ століття.....54  
**Бевз Т.** Ідеї соціалізму і громадянського суспільства як ключові елементи теорії «праці» С.Подолінського.....60  
**Цимбалюк В.** Поет-шістдесятник Володимир Підпалый та його «тиха лірика».....64

---

### Розділ II ПАРАДИГМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ. МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

---

**Майданюк І.** Свобода і щастя – основи рецепта ідеального суспільства.....72

---

### Розділ III ІСТОРІЯ. ТЕОРІЯ. МЕТОДОЛОГІЯ

---

**Калакура Я.** Українознавство в обороні історичної пам'яті від фальсифікацій і спотворень.....78  
**Гомотюк О.** Здобутки українознавства: історичні уроки.....85  
**Петрук Н.** Про деякі методологічні засади українознавства.....91  
**Лебедева Ю.** Державницький сегмент наукових досліджень в Радянській Україні: від згорання до заборони...94  
**Шаравара Т.** Дорадянська історіографія університетських реформ другої половини ХІХ – початку ХХ століття у Російській імперії.....99  
**Хоменко О.** Студії над українською художньою словесністю як чинник самопізнання та духовної консолідації українства у 20–40-х роках ХІХ століття.....104  
**Крисаченко В.** Розвиток філософії науки в Україні у другій половині ХХ століття.....117  
**Кучер В.** Постать Ю. Тютюнника у висвітленні діячів революційної доби (1917–1921 років) та сучасних українських дослідників.....121  
**Сафонкіна О.** Категорії Волинського селянства другої половини ХVІ – першої половини ХVІІ століття.....128

---

### Розділ IV МОВА І МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

---

**Чемеркін С.** Причини низького рівня досліджуваності української мови в Інтернеті.....136

---

**Шляхова В.** Українознавчий підхід до формування мовної особистості школяра.....138  
**Волошина Г.** Значення періодичних видань у мовно-культурній ідентифікації суспільства.....143  
**Безсмертна Н.** Світоглядні орієнтири особистості та їх реалізація в Інтернеті.....147

---

### Розділ V УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА КУЛЬТУРА

---

**Коротя-Ковальська В.** Українознавчий погляд на хорове мистецтво України.....152  
**Дубиківська-Кальненко Л.** Іван Гончар: «А в моїй хаті своя свята правда...».....158  
**Мицик С.** Народний осінньо-зимовий календар у святковій культурі Миколаївщини кінця ХІХ–початку ХХ ст...163  
**Тарасенко І.** Філософія символічного світу культури...167  
**Лоцман Р.** Українознавчі засади професійної підготовки виконавців народної пісні в умовах сучасного міста.....171

---

### Розділ VI УКРАЇНА - ЕТНОС

---

**Фігурний Ю.** Українські етнічні, державотворчі й націєтворчі процеси в другій половині ХVІ ст. в українознавчому вимірі.....178  
**Якиминська Л.** До проблеми співвідношення соціального та етнічного в наукових студіях ментальності українців: історіографічний аналіз.....184  
**Бондаренко А.** Культ воїна-звіра на території України: історіографія питання.....187  
**Шакурова О.** Висвітлення походження українського народу у працях Ю. Шилова, Ю. Канигіна та І. Каганця.....192  
**Горенко Л.** Генеалогія українського шляхетства в системі культурологічних досліджень.....196  
**Чирков О.** Історія України та етнічна будова її людності: взаємна зумовленість розвитку в ХХ столітті.....202  
**Кухар В.** Журнал «Українознавство» – важливий фактор українського етнонаціонального державотворення .....208  
**Наливайко С.** Махатма Ганді, Гуджарат, Україна....212

---

### Розділ VII УКРАЇНА І СВІТ

---

**Кравченко О.** Стан українського шкільництва за кордоном у контексті етнонаціональної ідентичності...220  
**Дякова О.** Роль українських освітньо-наукових закладів Австралії у збереженні ідентичності української діаспори.....224

---

### Розділ VIII ЕКСПЕДИЦІЙНЕ УКРАЇНОЗНАВСТВО

---

**Сніжко В., Отрошко Л.** Практичний метод наукового українознавства – експедиційне українознавство...230

---

---

Розділ IX  
РЕЦЕНЗІЇ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ

---

**Вишневський О.** На ниві відродження української педагогіки.....236  
**Фігурний Ю., Висовень О.** Хліб і хліборобство як засадниче підґрунтя матеріальної й духовної культури українського етносу у світовому часопросторі.....245

**Пасемко І.** Презентація українознавчих видань у Парламентській бібліотеці України.....247  
**Пономаренко А.** Санкт-Петербурзький вимір української книги.....251

---

**Ярошинський О.** Журналу «Українознавство» – 10 років!.....254  
**Ярошинський О.** «Українознавство»: науковий, суспільно-політичний, культурно-мистецький, релігійно-філософський, педагогічний журнал: бібліографічний покажчик (2001–2010 рр.).....256

---

Викладання українознавства (варіативна складова навчального плану) у 2008–2009 навчальних роках у загальноосвітніх навчальних закладах здійснюватиметься за програмами:

**«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство 1–4 класи» (автори: Кононенко П.П., Присяжна Т. М.),** рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3518 від 30.07.08;

**«Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українознавство 5–12 класи» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.),** рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3517 від 30.07.08.

Розроблено **Програму виховання дітей дошкільного віку «Українотворець» (автори: Кононенко П.П., Касян Л.Г., Семенюченко О.В.),** яку рекомендовано Міністерством освіти і науки України, лист № 1/II-3516 від 30.07.08. для впровадження в дошкільні навчальні заклади.

Програми можна замовити в Українському агентстві інформації та друку «Рада» (03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3; тел./факс (044) 273-67-94). З приводу замовлення звертатися за тел./факс (044) 273-67-94.

Кошти переказувати на розрахунковий рахунок 2600212898001 в АБ «Київська Русь» МФО 319092, код ЄДРПОУ 30784009.

**З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!  
ЖУРНАЛУ «УКРАЇНОЗНАВСТВО» – 10 РОКІВ!**



*Чорнильними стрічками на білому папері  
Внесли Ви безліч знань у світ молоді думок.  
Ви хвилию натхнення віднесли в життя вирій,  
І світлі наші мрії піднесли до зірок.  
Ми дякуємо щиро за справу мудру й чинну,  
І ту пряму дорогу, що кладете ви в світ...  
Бажаємо натхнення, визнання й перемоги  
Та на вершині слави ще довгих-довгих літ!*

**Марія ШЕВЧЕНКО**  
учениця НВК «Українська школа-гімназія»

*ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!*



*Повідомляємо Вам,  
що виданню «Українознавство»  
присвоєно передплатний індекс 91509.*

*Журнал включено до «Каталогу видань  
України» на 2011 рік.*



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ  
УКРАЇНОЗНАВСТВА

# УКРАЇНОЗНАВСТВО

Номер 1(38)  
2011

науковий  
громадсько-політичний  
культурно-мистецький  
релігійно-філософський  
педагогічний журнал

Комп'ютерний набір – відділ парадигмальних досліджень  
Художнє оформлення – *Мулява Я.В.*  
Наукова редакція – *Науменко Л.Г.*  
Літературна редакція – *Слободян Л.О., Черногорець Н.В., Ратькова Н.П.*  
Коректура – *Ткаченко Л.І.*  
Комп'ютерна верстка – *Слободян Л.О., Терещенко О.О.*  
Фото – *Сіренко Ю.П.*

**За редакцією Петра Кононенка**

Підписано до друку 28.03.2011 . Формат 60x84/8  
Друк офсетний. Папір офсетний. Гарнітура pragmatika.  
Ум. друк. арк.46,37 Обл.-вид. арк. 41,28  
Тираж 300 прим. Зам. № 53

Українське агентство інформації та друку «Рада»  
03148, м. Київ-48, вул. Сосніних, 3  
тел. 273-67-94

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК 210 від 06.10.2000 р.

Віддруковано в Українському агентстві інформації та друку «Рада»